

عبدالله بوبی اثری.

تاتارچه خطبه اوقو درست می؟

ترویسکی بلاسنده
"خدمت" شرکتی
طرفندن نشر اولندی.

КАЗАНЬ.
Электро-типографіи „УРНЭЖ“
1908 г.

فزانده،

،،اورنهك“ مطبعهسى.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاتارچه خطبه او قو درستی؟

بو سؤال، بادی نظرده اعتبارغه صالح بر سؤال
توسلی کورنسدده، حقیقتده «تاتارلرغه تاتارچه وعظ
یارایمی؟» وایکنچی بر عباره ایله «تاتارلرغه سولاگان
سوزنی آڭلاتو جائزمی؟» مفادنده بیک کولنچ و بیک
کیلشسز بر سؤالدر. شونک ایچون اسلامدن
و قرآننک تعقل و تفکر ایله امرندن خبردار اولان
هیچ بر آدم، بو سؤالنی صوریه جسارت ایتماز.
لکن، شولای بولا طوروب بوکون بعض سفها
گروهسی میدانه آطیلارق بو سؤالنی صورمقده
وتاتارچه خطبه او قونک حرمتینی اثباته چالشمقدرلر.
بونلر الله تعالی نک (صم بکم عمی فهم لا یعقلون)

دیدیکی آدم لر جمله سندن (ویل لمن لا کها بن
لحیه ولم یتفکر فیها) حدیثی ایله تهدید قیلنمش
حیوانلردر.

اگر بر آدم تاتارچه خطبه نك حرمت یا خود
کراهیتنی دعوا قیلسه، مدعی سینی کتاب، سنت، اجماع،
قیاس نك برسی ایله اثبات لازم. حال بوکه بو دورت
دلیل نك هیچ برسنده بو مدعی نی اثبات قیلا تورغان
بر سوزده یوق. برشی نی اثبات ونفی گه دلیل بولغان
وقتده اصل اول شی نك اباحه اصلیه ده بقاسی ایدی.
بس تاتارچه خطبه او قوده اباحه اصلیه اوزره باقی
بولورغه کیرک. حالبوکه ایش یتونلای کیری سنچه؛
عقل هم نقل تاتارچه خطبه او قونك تیوشلی لکینی
اثبات ایلمکده درلر.

خطبه دن مقصود: هفته ده بر دفعه جیولغان بتون
اطراف آدملرینه، اسلام و ملیت روحی و یرمک و دنیا
آخرت فایده و یره طورغان شیملرنی اوگراتمک در.
کفایه و فتح القدر هم عنایه ده خطبه دن مقصود
وعظ و تذکیر دیوب بو حقیقتنی تصریح ایلمش لردر.
تاتارلره خطبه نی عرچه او قوغان وقتک، آنلر عرچه دن

بر شی‌ده آگلامدقلرنندن بو مقصود حاصل دگل و بناء
 علیه، بو خطبه، خطبه‌ده دگل‌در؛ بس قایا عوام،
 حتی کوب اماملر اوزلریک آگلامدقلری و اعراب
 بناسینی‌ده بیلمادکلری، بیکلاگان بر عرچه خطبه‌نی
 آطنه صایون اوقوب چغو، پوپوغای قیلانوشی کبی
 آدم کولکوسی بولودن عبارتدر. چن اخلاص ایله
 جیولوب کیلگان، مسکین عوامنی جمع‌سز محروم
 قویو و بیک زور گناه‌در. ذاتا، هیچ بر اثرسز
 اوقوب توشونک و آغاچ کبی قاتوب طکلاب
 طورونک، الله قاشنده هیچ بر فایده‌سی یوقلغی
 (کیله‌چکه بر امت بولور، قرآنی اوقورلر، بوغازلرنندن
 کچماز) مفادنده اولان حدیث بله‌نده ثابت‌در.

اخلاق کتابلری قرآن اوقونک شرطی، باری بر
 نماز کبی، معناسینی ایسابلکم و اثرلنمک دیوب
 متفق‌درلر. اخیای علوم بو مدعاغه (وَلَا تَكُنْ
 مِنَ الْغَافِلِينَ - اِمِ الصَّلَاةَ لَذِكْرِی - حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ)
 آیتلری ایله دلیل ایستاب، بو صوغنی آیتده‌گی
 یسرکلکنی و سوسه و هموم دنیا ایله ایسرودن هم

غفلتدن عام قیلدیغی کبی، افندمز علیه السلام نك
 (من لم تنه صلوته عن الفحشاء والمنکر لم یزد
 من الله الا بعدا - کم من قائم خطه من صلاته التعب
 والنصب - لیس للعبد من صلاته الا ما عقل) دیگان
 سوزلری بلن ده استشهاد ایلمش وبوندن صوڭ (اللهغه
 مناجات غفلت ایله نیچک درست بولسون؟ کوڭلک
 حاضر بولمسه: اهدنا الصراط المستقیم دیودن، تیل
 مشقتندن باشقه نینداین فایده چقسون؟ ومقصود
 اصلی بولغان تصفیة قلب، بو غفلت ایله نیچک وجوده
 کیلسون؟) دیهرک شرع اثبات قیلغان بوقضیهنی، عقل
 بلن ده برکتمش واک صوڭره فقهازک: عند التکبیر حضور
 قلب کافی دیگان سوزلرینی ظاهر احکامغه معروف
 اما آخرتده فایدهسی وارمی، آندن بحث فقها ایشی
 دگل، دیوب تصریح قیلمش وبو خصوصده دعوا
 ایدیلان اجماعنی منع ایدوب سفیان الثوری نك (من
 لم یخشع فسدت صلاته) وحسق نك (کذا صلاة لا
 یحضر فیها القلب فهو الى العقوبة اسرع) دیگان
 سوزلرینی کوچرمش، حتی عبدالواحد بن زیددن
 (اجمعت العلماء علی انه لیس للعبد من صلاته الا
 ما عقل منها) دیگان سوزنی نقل ایلمش در.

مونه، شونڭ ايچونده مختصر على القارى سنده هم
 ھدايەدە ذكر فيلنديغى كىبى ابوحنيفه عر پچەدن باشقە
 لسان ايله غطبه اوقونى جايز كورمىش در. ھدايە
 امام ابوحنيفه نڭ امامين سوزىنە رجوعىسنى (ويروى
 رجوعه فى اصل المسألة الى قولهما) دىوب اصل
 مسأله يعنى فارسى چە قرآن اوقو مادەسى ايله قىدامش
 ودرالمنتقى ايسە (امام اعظم نڭ فارسىچە تەكبير
 تحريمە خصوصندە رجوعى نڭ سىندى يوق؛ حتى تاتار
 خانىە بالاتفاق جواز ايله قائل اولمىش) دىەرك امام
 اعظم نڭ فارسىچە وجامع الرموز نڭ تەيمىنچە ھم تاتار چە
 خطبە اوقونڭ جواز نىدن قايتمايدىغى آڭلاتمىش در.
 ذاتاً، ابوحنيفه گە بومسائلەدە بىك شدتلى خلاقلق
 قىلانلردن ايكىسى امام ابو يوسف ايله امام محمد
 بولا طوروب، بونلار بورجوعنى سويلەمەيونچە، فقط
 آنى امام اعظم دن يوز يىلاب صوڭ وجودە كاران
 ابو بكر الرازى سويلەمك لى دە بو رجوع نڭ
 شېھەلى، حتى انابت سز ايكانلىگىنى آڭلاتادر. شونڭ
 ايچونده ھدايە نڭ (وعليه الاعتماد) ديگان سوزى
 شرحندە عنايە (لتنزيله منزلة الاجماع) دىەرك بو

اعتمادنڭ فقط فارسی چه قرائت او قو درست دگللك
 اجماع حاصل بولسون ایچون قیلنمش اساس
 بر شی ایکانلگینی کورسته در.

نیچك امام اعظم اولگی فکرنیدن قایتسون
 حالبوکه بو فکرگه دلالت ایدن یوقارغی دلیللر
 همهسی معارضه سز وجواب سز سلامت قالدیغی کبی
 بونلردن باشقوده بو مدعانی اثبات ایدن دلیللر بیک
 کوب در. امام اعظم عقل سز بر احمق دگلدر، ک
 براهین قطعیه ایله اثبات ایلدیکی بو فکرنیدن
 هیچ برسند سز ایکنچی بر فکرگه کو چسون؟! اصول چا
 مطلق نی مطلق کویونچه یورتو لازم. اگر تقییدگ
 دلیل بولماسه: فقهانڭ تکبیر تحریمه نڭ فرض لغی نا
 دلیل ایتوب کتوردکلری (و ذکر اسم ربّه فصلی
 دیگان آیت کریمه ده گی ذکرده مطلق. بونی عربچا
 ایله تقییدگه دلیل یوق. بس تعظیم غه دلالت ایدن هر بر کلمه
 ایله (تله سه فارسی چه، تله سه تاتار چه بولسون) تکبیر تحریمه
 درست بولورغه کیرهك. تکبیر تحریمه ایله خطبا
 آرسینی آیرغان کشی یوق ایدی. بس بو دلیل

وینچه تقلیدچی لرنک اوز مسلك لرینه بناء تاتارچه
 خطبه اوقو درست بولوب چغادر. حالبوکه امامین
 وزلریده امام اعظم گبی عربچه دن باشقه لسان
 ایله ایمان کیترونی، حجده تلبیه ایتونی وبوغازلاغان
 وقتده بسم الله ایتونی درست کوره لر وبو درستلکنیک
 مقصود حاصل بولغانلق ایچون دیوب تعلیل
 قیلالر. خطبه نی تاتارچه اوقوغان وقتدهده مقصود
 حاصل؛ بس لغت عربیه دن باشقه خطبه اوقوده
 درست بولورغه کیراک؛ حتی عربچه کلمه شهادت
 کتوروبده، معناسی نی آکلامغان کشی نك ایمانی،
 فقها نك هیچ برسی قاشنده ایمان دگل ایدی. بس
 عربچه بیلمگان تاتارلرغه عربچه اوقولغان خطبه ده
 معناسی آکلالمغانلق و مقصود اولان وعظ حاصل
 اولمغانلقدن، خطبه بولماسه کیراک.

ذاتاً، مجمع الانهرنك دیدیکی کبی ائمه ثلثه
 (ابو یوسف، محمد و شافعی) وعظنی خطبه دن جزء
 و فرض قیلا و وعظسز خطبه تمام اولمادیغی کبی،
 جمعہ سیده درست دگل دیه توروب، عربچه بر
 سوزده، آکلامغان کشیلر قارشى سنك، عربچه خطبه نی

وعربچه وعظنی لازم کورولری و برده آڭلاشلماغان
 برشی گه وعظ ونصیحت اسمینی ویرولری وموسی
 علیه السلام دن حکایه الله تعالی نڭ (وَأَحَلَّ عَقْدَةَ مِنْ
 لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي) دیگان سوزندن غافل توسلی
 کورنولری وبو سوزنڭ مفادی (عربلردن باشقه لرغه
 وعظ سویله، دنیا و آخرت فایده ویره چک شیلرنی
 اویرهت، لکن آنلر آڭلاماسونلر، اویرانماسونلر
 وعمل هم قیلماسونلر) دیگان سوز اولمقلغینی التفاتسن
 قویولری، پک زیاده تعجب اولناچق بر مسئله در .
 در واقع، وعظ خطبه دن جزء، یاخود نفس خطبه
 بولمقلغی اهل لغت نڭ (خطبه، خان نڭ ضمه سی ایله
 وعظ - آدلره آڭلاتو مقصود اولان شیلرنی سویلاو
 معناسنده در .) دیگان سوزلرندن آڭلاشیلدغی کبی،
 تفسیر جریریک ذکر قیلنغان کوب حدیثلردن ده وتفسیر
 نیسابوریک سویله نگان حضرت جابرک (حضرت رسول علیه
 السلام نڭ خطبه سی حمد وثنا هم وعظ دن عبارت
 ایدی) دیوب روایتدن ده پک آچق کورنوب طور مقلد در .
 حتی الله تعالی نڭ (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ

فَاعْزَمِ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ) دیگران سوزننگی ذکرند ده، سعید بن مسیب (تفسیر خازن ده ذکر قیلدیغی کبی) موعظه امام مراد دیمش، و تفسیر جریریده آکا متابعت ایلمشدر.

دیهمک، که خطبه ده وعظ و نصیحت قیلدی و دنیا آخرت فایده ویره چک شیلرنی عوامه آکلاتمق، بو آیت بوینچه جمعه ننگ فرضندن در. بناء علیه تاتار لرغه اوز کیرا کلرینی پک آچق، تاتار چه سویلهب آکلاتماینچه طور وب، جمعه ننگ فرضی تمام دگلدر. درست، تفسیر قاضی ذکرند صلاة مراد دیگران سوزنیک یازغان؛ لکن آنی (قیل) لفظی ایله ضعیفک گه اشارت قیلوب یازغان. اما تفسیر کبیر دیدیکنچه جمهور عندنک و امام اعظم فاشنک ده ذکرند یوغارینغی اذان، خطبه اذانی بو او قرینه سی ایله مراد در. علی القاری مختصر شرحنده هم شوشینی اختیار ایلمشدر. چونکه افندمن صلی الله علیه وسلم زماننده، جمعه ده ایکی اذان یوق، یالکنز خطبه آلدندغی برگنه اذان ایدی؛ ابوبکر ایله عمرده هم شول کویونچه

دوام قیلدیلر. صگره حضرت عثمان زماننده کشیلر
 کوبایدی ده مسجدك خارچنده ایکی اذان ایله امر
 ایتدی، بو حدیثنی بخاری سائب بن یزیددن
 روایت قیلوب یازدیغی کبی آنی خازن ایله کشافی
 کبی مفسرلرده کوچرمشیر؛ حتی تفسیر کبیر بو
 خطبه اذانی نك (بزم بو کونگی قیلان دیغمز کبی
 امام آلدینه کیلوب دگل بلكه) مسجد ایشیککی
 یاننده اوقولدیغینی ثبت ایلمشدر.

ایمدی، آگلاشلدی بو آیتده گی ذکر دن امام
 ابوحنیفه فاشننده خطبه مراد، خطبه نك لغت معناسینی
 یوغاریده بیلدگن: آدمیره کیرهك شیلرنی سویلهب
 آگلاتمق دیمکدر. بس: جمعه خطبه سننده عوامغه
 کیرهك شیلرنی، اوزلری بلیگان لسانده سویلهب
 آگلاتمق لازمدر. بس امام اعظم نك، «خطبه دن
 وعظ لازم دگل؛ بلكه: (سبحان الله والحمد لله) کبی
 بر جمله برله ده خطبه نك فرضی طابلهدر» دیگان
 سوزی اهل لغت نك اجماعسی نه خلافدر. ذاتا:
 افندمز علیه السلام نك اوزین بو ذکر وبو خطبه نی
 وعظنی شامل بر کلام طویل ایله تفسیر ایلمشدر.

تفسیر نيسابوری حضرت جابردن: «حضرت رسول
 عليه السلام خطبه سنده، حمد و ثنا سوکنده، وعظ
 ونصيحت قیلور ایدی» دیگان روایتی نقل قیلدی
 کبی، شیخ زاده ده اول حضرت صلی الله علیه
 وسلم نڭ بو آیت نڭ نزولی نی متعاقب ایڭ ئلك گی
 جمعه سنده غی خطبه سنی یازمش و حمد هم شهادت
 سوکنده اوزاق بر نصیحتینی ثبت ایلمشدر.

بس: امام ابو حنیفه نڭ بو آیتده گی ذکر مطلق
 ومطلق نی اطلاق کویونچه یورتو لازم؛ بس: (الحمد
 لله و سبحان الله) کبی لر نڭ همه سیننی شامل بولغان
 «ذکر الله ایله خطبه تمام بولادر» دیگان سوزی
 افندمز علیه السلام نڭ بو تفسیرینه ده مخالفدر؛ بو
 ذکر شول کویونچه مطلق ده بولسون، افندمز علیه
 السلام نڭ فعلی هم (صلوا کما رئیتمونی اصلی) دیگان
 سوزی آنی تقیید ایلمشدر.

اگر وعظ سز خطبه درست بولسه ایدی، جوازی
 بیان ایچون اول حضرت صلی الله علیه وسلم بر
 دفعه بولسه ده وعظنی قویوب خطبه اوقور ایدی.
 حالبوکه، اول حضرت اکرم مرض مدتده بیله

حالی پک مشکل قوتسز وقتنده ده، و عظمی قویما یوب
 اورطه ده او طروب حال جیوب بولسه ده او گوت
 ونصیحتنی تمام فیلمش در. و مشکوة المصابیح هم حضرت
 جابردن (اول حضرت صلی الله علیه وسلم خطبه
 او قودیسه ایکی کوزی قزارور، طاوشی قوتلانور،
 غضبی شدتلنور و عسکرنی آلدندنک آرتندنک دوشمان
 باصار دیوب قورفتدقلری کبی، مونه بن کیلدم
 قیامت شوشی ایکی بارمق آرهمی کبی گنه دیوب
 قورفتور ابدی) دیگان حدیثنی روایت ایلمش در.
 هم افندمز صلی الله علیه وسلم کبی، خلفای
 راشدین ده هیچ بر خطبه لرنده و عظمی براقمامش لردر.
 درست، حضرت عثمان ابتدای خلافتنده (منبر گه
 منوب الحمد لله دیدی) قالتری باشلادی.

بس ابوبکر ایله عمر بو اورنده بر قاچ سوزلر
 سویلی طورغانلر ابدی. سز ایسه کوب سویله وچی
 امام دن زیاده کتوب اشلا وچی امام غه محتاج سنگز.
 بنده کیله چکده سزه خطبه لر سویلیه چکم دیدی ده
 توشوب کیتدی و اصحاب دن هیچ کم آکا انکار
 ایتمادی) دیوب روایت وار.

مونه، شوشی سوز ایله و عطر سز فقط ذکر الله ایله خطبه حاصل دیگان کشیلر دلیل ایستایلر. لکن عذر سر بولغان وقتک خطبه ده و عطنی قویو درست دگل، اما بوراده حضرت عثمان و عطنی قبضیتلانوب قالتوراب قویو سبیلی معذوردر. عذر سبیلی بر بوغنه دگل، بلکه جمعه غه سعی ده و باشقه فرضلرده هم سقط بولمقده درلر. حالبوکه بزم کلام جمعه خطبه سنده ایدی.

تفسیر کشافی، هامشنده احمد ایسه، بو خطبه نی جمعه خطبه سی دگل، بلکه ابتدای خلافت خطبه سی دیمشدر؛ دیمکگه اصحاب شونک ایچونده انکار قیلما مشلردر.

ذانا، حضرت عثمان اوزیده و عطر سز بولدیغی ایچون بو بر ایکی سوزینی خطبه دیمه یوب، خطبه لر نی صوگره او قویه چغم دیمش. و عطنک خطبه دن جز بولوینی آکلاتمشدر. شونک ایچونک (شیخ زاده ده) امام ابوحنیفه دن باشقه عموم اماملر خطبه سز، فرض جمعه درست بولمادیغی کبی، حمد، صلوة، و عطر و تقوی لق ایله وصیت، قرآندن برر آیت و مؤمنلره دعاسز شرعا خطبه بولمای دیوب اتفاق قیلما مشلردر.

احتمال بعضیلر بولور (وعظ ذکر الله دگل،
 بس آیتده گی ذکر نڭ تفسیری اولان خطبه جمعه ده
 وعظ تیوشلی دگل) دیوب ایتورلر، لکن ذکر الله نڭ
 تفسیری اولان خطبه جمعه ده، افندمز علیه السلام
 ایله خلفای راشدین نڭ وعظ سویله ولسری ثابت
 بولغاندن صوڭ، بو بحثنی قیلوب ماتاشو عبث و بیک
 زور احمق لوق در. شونڭ ایچونده: تفسیر کشاف حمد
 وصلوةنی هم ابراره دعا ایله وعظ نصیحتنی ذکر الله
 دیوب تصریح ایلمش وعامه مفسرین هم ذکر الله
 موعظهنی شامل و متناول دیمش در.

درست، افندمز علیه السلام هم خلفای راشدین
 وعظنی عرچه سویله گانلر، لکن تاتار لرغه دگل،
 عرب لرگه سویله گانلر. اگر تاتار لرغه سویله سه لر
 ایدی. آنلر، بزم کبی بر بیکلا گان عرچه خطبهنی
 بر نرسه آڭلاتما یونچه اوقوب توشوب، احمق لوق
 قیلمازلر، بلکه تاتار چه سویله ب هر بر مقصدنی
 آڭلاتورلر ایدی. اول حضرت صلی الله علیه وسلم
 تاتار لر آرسنده کیلگان تقدیرده مقصودی
 آڭلاشلسون، آڭلاشلماسون، عرچه گینه سویله ب

طورر ایدی دیب ایتورگه کم گنه جسارت قیلور ایکان؟
 اگر هر بر ملت گه خطاب معین عر چه لازم
 بولسه ایدی، تورات ایله انجیلده عبرانی چه دگل، بلکه
 عر چه نازل بولور و حضرت موسی ایله حضرت عیسی ده
 وعظ و نصیحت لرینی عبرانی چه دگل، بلکه عر چه
 قیلور لر ایدی.

ذاتا، الله تعالی نك (انه لَفِي زُبْرِ الْاَوَّلِينَ) دیگان
 سوزیده مفهوم قرآن نك انبیای سابقه کتابلرنده
 وجودینی بیک صریح آڭلاتادر. البته بونك اول
 کتابلرده وجودی عر چه دگل، بلکه باشقه لسانه ایدی.
 بس اش بویله اولدیغنده، عر چه دن باشقه تللر
 ایله خطبه اوقو نیگه درست بولماسون؟ بس بو
 ملت نك علماسی انبیاء بنی اسرائیل کبی اولدقلرندن،
 قایسی لسان ایله سویله شه طورغان خلق آره سنده
 کیلسه لر، اسلامنی وباشقه دنیا و آخرت فائده
 ویره چك مقصودلرنی، آنلره اوز لسانلرنده سویله ب
 آڭلاتمغه مجبوردرلر.

شونك ایچونده الله تعالی حضرتلری: (وَمَا أَرْسَلْنَا
 مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ) دیوب رسوللر،

دعوت قیلا طورغان شیلرینی اهالی گه آڭلاتسونلر
 ایچون قایسی ملت آرهنده بعث قیلنغانلر، شونلر
 لساننده سویلهونڭ لزومینی آڭلاتمش وایکنچی بر
 اورنده (ولو جعلناه قرآنا أعجمیاً لقالوا لولا فصلت
 آیاته) دیوب شونلر لساننده سویلهمگان وقتک، بز

آنلر خطاب قیلغان شیلرینی آڭلامدق، دیدرک
 اهالی نڭ اعتدار قیلاچقلرینی بیان ایلمش در.

بس اهالی اعتداره قالقشماشونلر ایچون بوزده
 تاتارلره، قرآننی تاتارچه ترجمه قیلوب آڭلاتمالی
 ووعظ نصیحتنی هم تاتارچه قیلملی یز.

مونه، بز شوشلای قیلساق غنه، اسلام نڭ بتون
 دنیادن عام بر دین ایکنلگینی اثبات ایده بیلهچک مز.
 یوقسه بو آیتلر، آڭلامغان آدملرنڭ اعتداری
 مقبول ایکنلک گه بیک صریح دلالت قیلوب طورمق درلر.

شونڭ ایچونده (بو آیت بویونچه حضرت رسولڭ
 رسالتی عربلره گینه مخصوص توسلی کورینه در) دیگان
 سؤالغه تفسیر خازن و تفسیر کشاف هم باشقه
 تفسیرلرده متفقاً (یوق اول حضرت صلی الله علیه
 وسلم باشقه لسانده اولان قوملره رسوللر جیباررده،
 آنلر شول قوم لساننده ترجمه قیلورلر واللهغه هم

شولای دعوت ایدر لر هم ایتمکده در لر (دیوب جواب
ویرمشلر در.

دیمککه، عرب دگلره فرآن فی اوز لسانلرنده
آکلاتمق و اسلامه دعوت قیلوب اوز لسانلرنده وعظ
ونصیحت قیلحق، اصحاب عظام واسلاف کرام زمانلرنه وق
باشلانمشدر. شونک ایچونک، مختصر شرحی، علی القاریه
همده مجمع الانهرده عربچه دن باشقه لسان ایله ایمان
کتورو، حجه تلبیه ایتو و ذبیحه ده بسم الله اوقونی
امام اعظم کبی امامین عندنده ده بالاتفاق جائز
دیولهش در.

ایمدی، ایمان کبی الک ضرور بیر شی تاتارچه
درست بولغاچدین، فقط آکا متفرع اولان خطبه
نیگه درست بولماسون؟

درست، اصحاب کرام فتح ایلدکری یرارده عربچه
خطبه لر اوقوغانلر، لکن باشقه لسان بیلمادکلرندن
معدوراً اوقوغانلرده. صکره اوز حاجت لرینی، یعرلی
خلق غه، ترجمانلر واسطه سی ایله آکلاتقانلر. یوقسه
بونلر، یرلی اهالی گه آنلرک اوز لسانلرنده خطبه
اوقودن برده چیرکانمگانلر. آندن چیرکانسونلر قایا
حتی بونلر، شامنی استیلا سوکونده محکمه یازولرینی
بیله روجه یازوب یورتمهش لر در، حتی بونلرک عربچه دن

خبرسز خلقلرغه عربچه خطبه او قولاری ثابتده دگل.
 اگر برکشی ثبوتینی دعواقیلسه تاریخ ایله اثبات ایتسون.
 بلکه تاریخ ایله ثابت بولغان شی، فقط بونلرک اوز
 عسکرلری - عربلره عربچه خطبه او قودقلری در. یوقسه
 آنلر، اهالی گه برشیننی آگلاتیم دیه قصد قیلوبده،
 اوزلری اهالی آگلامغان برلسانده خطبه او قودن
 وبو طور آحق لقنی قیلودن پاك وپك یرافدرلر.

حالبوکه، اگر افندمز علیه السلام ایله اصحاب
 کرامک، عربچه خطبه او قو هم وعظ ونصیحت
 قیلولرندن بز تاتارلرده خطبه هم وعظنی عربچه
 او قو لازم کلسه، اول مبارک ذاتلر ایمان نیک عربچه
 اویره تمشلر وتلبیه نی ده عربچه او قومش لر ایدی.

بس بزده ده ایمان نی عربچه او یراتمک وتلبیه نی ده
 عربچه ایتمک لازم بولورغه کیراک. حالبوکه بونلر
 بالاتفاق لازم دگل در، بلکه لازم بولغان شی بالعکس
 ایمان واسلام نی هر کیم گه اوز لساننده آگلاتمق
 وآگلاب ایمان کتورمک ایدی.

بس شول ایمان واسلامغه وسیله بولغان وعظ
 ونصیحت ده وآدملرک قیلر پنی یوقارته واللہ نك عنابندن

قورقوتا و اوقو هم اوقوتوغه قزدير و اتحاد هم اتفاقه
 دعوت قیلا طورغان خطبه ده، اهالی نك اوزلری
 آڭلاغان لسانه بولولری لازم در: حتی علمای اخلاق چه:
 بزم خطبه دهغی دعا مزدهر بچه دگل، بلکه تاتار چه اولمق
 لازم در. چونکه آنلر متفق درلر که دعانك شرطی
 اثر لنمك والله تعالی گه اخلاص قلبی ایله مراجعت
 ایتمك در. اهالی اوزلری آڭلامغان سوزلر ایله نچك
 اثر لنسون و نچك اللهغه اخلاص قلبی ایله توبه قیلسون.
 بلکه امام نك (اللهم افتح لنا ابواب رحمتك) یا خود
 (ربنا آتنا فی الدنيا حسنة) و یا خود (اللهم انصر من
 نصر الدين) کبی دعا لرینك عوام عندنده چبن بزلای
 و یا خود ایشك شقر داوندن ككوب آیرمه سی
 یوق، مجرد بر صدادر.

احتمال، بعضیلر دخی بولور (سز تاتار چه خطبه اوقوب
 هدایه نك و یخطب خطبتین یفصل بینهما بقعة دیگان
 سوزینه خلاف لق قیلاسز) دیوب بحث قیلوب
 ما طاشقان بولورلر. لکن تاتار چه اوقو ایکی خطبه
 آرسنك اطورورغه برده منافی دگل. بر آدم بولور،
 تاتار چه ایکی خطبه اوقورده طالچوغور؛ آرده بر آز
 اطوروب استراحتده قیلور.

حالبوکه، ایکی خطبه آره‌سنده اوتور و برلن هدایه
 دیدکنجه توراث حاری ده بولسون، لکن عینی شرح
 صحیح البخاری ده (بو اطور و نی شافعی دن باشقه واجب
 دیگان کشی بوق، بلکه بعضیلر چه سنت و بعضیلر چه
 مستحب و آنی فویوده هیچ بر ضرر یوقدر. حتی
 بعضیلر چه مقصود بر فصل دیلسه ایساق اوستی بر
 سکتہ ایله ده اولسون) دیو تصریح ایلمش و بوندن
 صوڪ (وعند الجمهور یکتفی بخطبة واحدة وهو قول
 مالك و ابی حنیفه والا وزاعی و اسحق بن راهویه و ابی
 ثور ابن المنذر و هور و ایه عن احمد) دیگان سوزنی
 علاوه قیلمش در. و عنایه هم هدایه شرحنده بوقعه
 فقط استراحت ایچونگنه، لکن شرط دگل دیرهك
 بومدعاسینه جابر بن سمره‌نك (افندمز علیه السلام
 قائماً برگنه خطبه اوقور ایدی. نه وقت که قارطایدی
 آرده بر آز اطور و ب ایکی خطبه اوقی باشلادی)
 دیگان حدیثی ایله دلیل ایستامش و بوندن صوڪ
 (بو حدیثده بر خطبه ایله کفایه لانونك جوازینه دلیل
 وار، چونکه اول حضرت اکرم‌نك آرده اطور و وی
 فقط استراحت ایچون گنه بولمش در) دیگان نتیجه‌سنی ده

علاوه ایلمش در. شونڭ ایچونده حضرت علی منبرده
 خطبه اوقوب، اوطورماینچه تمام ایتمش در. بونی
 ابواسحق اوزم کوردم دبو سویلهمش وعینی ایسه
 شرح صحیح البخاری ده احمددن روایت قیلوب یازمشدر.
 ایمدی، افندمز علیه السلام نڭ خطبه ده بعضا
 اوطوروب، بعضا اوطورماوی ثابت بولغاندن صوڭ،
 شافعیه نڭ ایکی خطبه آرسنده اوطورونڭ فرضیتینه
 (حضرت رسول بو قعدهنی اوطوره طوروب اوزی
 صلوا کماراً یتھونی اصلی دیمش در) دیرهک استدلال
 قیلولری ساقط وسقوطی هم اوز اوزینه ده معلومدر.
 بو حدیث قعودنڭ فرضیتینه دگل، بلکه اول رسول
 اکرم نڭ اوز فعلی کبی قعود وعدم قعودنڭ هر
 ایکی سی نڭ جوازینه دلالت قیلادر. اول رسول اکرم
 کبی جمعه نمازین اوقومق ایکی خطبه آرسنده
 معین اوطورمق ایله دگل، بلکه اوطورونی فرض
 دیماینچه، حالی بتسه اوطوروب یال ایتو، اگر حالی
 بتماسه، اوطورماینچه اوقوب چغو ایله حاصلدر.
 ایمدی، بو رایسه قدر سویلانگان دلیل لردن
 آڭلاشلدی که، بزم بو زمانده فقط کیوم سبیلی،

علما حسابند يورتيلان آدملمز دن بعض سى نك، تاتار چه خطبه او قوغان بعض برلر يهز نك حاللرينه تأسف قيلوب يازولرى، پك اورنسىز واوزى تاسافه مستحق بر حالدر.

اگر اويلا ب قارالس، تأسف تاتار چه خطبه او قوب حق وعظنى يرينه يتكىزان آدم نك حالينه دگل، بلكه بيكلادىكى عربچه بر خطبه سىنى او قويه رفق عوام غه هيچ بر شى آكلت ما يونچه، ائمه ثلثه عندنك سنت اولان وعظنى قويغان آدمك حالينه تيوشلى در. مجمع الانهر ائمه ثلثه عندنده وعظ خطبه دن جزء و (كشاف) انلر عندنده خطبه تى واجب ديگان؛ فتح القديره وعظنى خطبه دن صاناغان.

ملتقى هم شرح مختصرده على القارى ايصاء بالتقوى امام اعظم عندنده سنت ديگان طحطاوى هم وعظ وتذكيرنى سنت دن صانا ب فتاواى هنديه تارك وعظ مسىء ديوب تصريح قيلغان.

دينك كه، وعظسىز خطبه ائمه ثلثه عندنده خطبه دگل، وامام ابو حنيفه عندنده خطبه بولسندده وعظنى قويغانلق ايچون او قوچى گناهليدر. آغاچ، طاش ياخود صارق صغر غه قارشى نه قدر سويلنوب

طور سه‌گانه و عطا دینله ایوب، جنون و بلاهت صانالدیغی
 کبی عربچه دن بر خبر سز عوام قارشوسنده (اوصی
 کم بتقوی الله) دیوب عربچه خطبه او قوب ماتاشوده،
 وعظ ونصیحت دگل، بلکه حق وسفاهتدر.

بناء علیه، بزم عواممز قارشوسنده تاتارچه وعظ
 سویله ماینچه فقط عربچه خطبه او قوب توشوب
 کیتمک لک ائمه ثلثه سوزی بویونچه حرام و ابو
 حنیفه سوزی بویونچه اسائتدر.

درست، بن بونلرک بو سوزگه قارشوی (بز خطبه ده
 او قولغان شیلرنی جمعه دن صوگ تاتارچه سویله ب
 اهالی گه آگلاتامز هم وعظ ونصیحت قیلهمز) دیوب
 ایته چکرینی پک بیلهم، بنم اوزیمه ده بونی (یوغارغی
 دلیل لر ایله تمام قسلوب یتکان دن صوگ) ایتکانلری
 ولر، لکن بزم کلام، جمعه صوگنده غی دگل بلکه
 جمعه خطبه سنده غی وعظ ونصیحتدر.

مونه شوشی وعظ، ائمه ثلثه عندنده فرض و ابوحنیفه
 قاشنده سنت ایدی.

بس سز جمعه صوگنده غی تاتارچه وعظکنز ایله ده
 (فائده سینه انکار ایتمایمز فائده لی ده بولسون، لکن
 اوزیکز تقلیدنی لازم کوردیکنر امام لر عندنده

همان) حرمت يا خود اسائت دن چقمای سز حالبوکه
 بن کورگان ملاردن او قوغان خطبه سنده غی سوزلرنی
 جمعه سوکنده عوام غه تاتارچه آکلان توب مشقتلانگانی
 اوندن برسی وارمیکان؟.

بس سزك (جمعه ده وعظنك سنت يا خود فرض
 بولمق لغینه بو تسلیمگز سوکنده) اوز یگز چه ده اوندن
 طوقز یگز همان حرمت يا خود اسائت دن چقمای در.
 کاشکه، اگر سز بو اسائتلردن فوتولور ایچون،
 تاتارچه خطبه او قو مشقتلرینی اوستلرینه آغان
 بعض برلرمزه سوز ایتوب یوق بلن مانشقاچی اوز یگزنك
 بو اسائتلر یگزنی وملالق وظیفه لریگزنی سو استعمال
 قیلولریگزنی بترورگه کرو شسه گز ایدی، بلکه
 الله قاشنده اکی گناهلریگز جو یولور ایدی.

سز، اوز یگز (مختصر هم هدایه کبی فقه کتابلرینك
 ومدارك ایله کشافی کبی تفسیر صاحب لرینك، ابوحنیفه
 عندنده سبحان الله کبی ذکرلر ایله خطبه درست،
 دیگان سوزلری ایله دلیل ایستیه رك) برده خطبه
 او قومایونجه و جمعه نك اولنده هم آخرنده وعظ
 ایتمایونجه ایش بیتران وشولای بولا طور و بده اوزی
 تاتارچه وعظ سویله ونی عرام غه سانایان و اوچ مرتبه
 (الحمد لله) ایله بتون فرضلرنی، سنتلرنی بتردم اعتقادنه

بولنان، بیک کوب اماملرنک حاللرینی، برده
 تیکشرمای سز و امام اعظم عندنده سنتنی قویوب
 اسائت ایلدکلرینی برده اویلامایسز.

اما تاتارچه خطبه اوقوغان آدملمرنک اوج مرتبه
 الحمد لله غنه دگل، بلکه (الحمد لله رب العالمین
 والصلوة والسلام علی رسوله محمد وآله وصحبه
 اجمعین) دهرک حمد یاننده عربچه صلوات ایتولرنندن ده
 کوز یومه سز، بیک معلوم: مقصدیکز حلق دگل.
 بلکه شریعت اسمی ایله یالغانلاب، عوامنی اراده،
 قیلحق در.

یوقسه، بیک بیلاسز: بزم اوشبو عربچه حمد
 وصلواتمز ایله، سز مقلدارچه خطبه تمام اولدی، بوندن
 صوگفی تاتارچه وعظ ونصیحتمز، خطبه دن خارج،
 یالکز بر امر بالمعروف در.

فتاوی هندیه، فتح القدیردن کوچوروب (خطیب نک
 حال خطبه ده تکلمی مکروه، لکن امر بالمعروف
 بولسه جائز) دیمشدر. مجمع الانهر هم هدایه دن نقل
 قیلوب خطبه دن صوگ تکبیر تحریمه گه قدر کلام
 ناس درست دیوب تصریح ایلمشدر و هدایه، افندمز
 علیه السلام نک (اذا خرم الامام فلا صلوات ولا کلام)
 دیگان سوزینی اول خطبه غه حمل قیلوب خطبه دن

صوڭ حرمت گه دليل يوق ديدىكى كىبى عنايه هم
 شونى (افندمز عليه السلام منبردن توشكاچىدىن
 حاجات ناس ده وپازار حقلرنده صوراشدىرر ايدى)
 ديگان حديث ايله تاييد ايلمش در. حتى صحيح البخارى
 (افندمز عليه السلام خطبه ده وقت، بر آدم يغمور
 اچون دعا اوتندى و اول حضرت اكرم ده دعا قىلوب
 يغمور ياودى) مفادنده بر حديث ثبت ايلمش در.
 ذاتا، عول مسئل سىنك (مسئلہ منبر يه نك) حضرت
 على دن حال خطبه ده صورالمق لغى و اول ده انكار
 قىلمايوب خطبه آراسنده جواب ويروب كىتمك لكى
 فرائض اوقوغان هر بر آدمه معلوم بر مسئل در.
 تانارچه خطبه اوقو درست دگل! ديگان كشىلرنك
 امام اعظم دن نقل قىلوب (خطبه ايله نماز آراسنده
 كلام مكروه) ديگان سوزلر ينى همده (خطبه ايكى
 ركعت نماز اورنینه طوره در، نماز آراسنده سويلاشو
 درست دگل ايدى، بس خطبه ايله ايكى ركعت فرض
 آراسنده ده سويلاشو درست دگل) ديگان سوزلر ينى
 بو يوغارغى حديثلر رد قىلدىغى كىبى، قسطلانى نك
 حضرت عمر دن (جمعه نمازى ايكى ركعت ايله تمام،
 قصر يوق موني رسول اكرم اوزى سويلادى) ديوب
 نقل قىلغان سوزيده ابطال ايتهدر. شونك ايچونده

قسطلانی وضا بله شافعیه ابو یوسفی خطبه دن ایلك ده صوگ ده
كلام نك من غیر كراهه درست بولمق لغینه وار مشلردر .
فتاوی هندیه هم امامین عندنك امام منبره بیند كدن
صوگ خطبه غه یابشقانعه قدر و خطبه دن صوگ نمازغه
كرشكانچی سویله شوده ضرر یوق (كنا فی الكافی)
تلاسه كلام ناس بولسون، تلاسه رد سلام بولسون
(كنا فی السراج الوهاج) دیوب قید ایلمشدر .
بو تقلیدچی لرنك عوامنی هیجان غه كتوره طورغان
دخی برسوزلری وار بونلر ایتلر : (بوتاتار چه خطبه
اوقوچیلر : آقرون، آقرون قرآننی ده تاتار چه اوقی
باشلارلر . شولای ایتوب اوطوری آساتلانور جیگلا یور ،
دین بتار) مونه بونار شوشی سوزلر بلهن خلقنی
اور كوتهلر و خطبه نی گویا قرآن کبی حساب قیللر .
حالبوکه قرآن كلام الله و لفظی هم معجز بولغانلقدن
احتمال آنی آگلاما اینچه اوقوغان و طكلاغان تقدیرده ده
آزراق فایده بولسه بولور . اما یا گفوش، یوگفوش
ترتیب اولنمش و کیم ترتیبی ایکانلگی اصلا بیلنماش،
بر خطبه نی اوقوب چغوده یا خود طكلاب طوروده
آزغنه بولسه ده بر فایده طابلو احتمالی یوقدر .

فقط عمر اوزدرو وملانك طاوشى اسپاي بولسه
عوام موكلانوب اوطورو وكوبيسى يوقلاب راحت ايتو
وملانى بزم ملانك طاوشى قوبوز كى دىوب مدح
قىلو قدريسى بولسه بولور.

حالبوكه امام سيوطى اتقان ده، الله تعالى نك
(وَرَتِلَ الْقُرْآنَ تَرْتِيلاً) ديگان سوزى بلن قرآن نى ده
تدبر ايچون آقرون اوقونك سنتل كينه دليل ايستامش
واوقوغان وقتده تدبر وتفكر نى سنت ديمش در وبوندىن
صوك (قرآن اوقودن ايك زور مقصود وايك مهم
مطلب شول تدبر در، تدبر بلن وجدانلر طازارا
وقلبلر نورلانادر) ديدىكى بعدنده بسو سنتلك نى
(كِتَابٍ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ
أُولُو الْأَلْبَابِ - أَفَلَا يَتَدَّبَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ
غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) ديگان آيتار ايله
اثبات ايلمش وتدبرنك صفتىنى (آغزى اوقوغان
شى نك معناسىنى قلمبند حاضرقىلور هر بر آيت نك
معناسىنى بيلور امرلرىنى نهى لوني ايسابلارو وحق

لعینی اعتقاد قبلور. اگر ایلک دن قصور قیلدیغی
بر شی جقسه اعتذار واستغفار ایدر. آیت رحمت
اوقوسه شادلانور. صورار؛ آیت عذابغه ایرشسه
قورقور، صغونور؛ آیت تنزیه اوقوسه، اللهنی تنزیه
ایدر؛ الوغلار، آیت دعاء اوقوسه یالینور طلب
قبلور) دیب بیان قیلدیغی صوگونده افندمز علیه
السلامنڭ شوشلای اوقووی حقنده بیک کوب حدیثلر
روایت ایلمش وایڭ صوگره (یا اهل القرآن لا توسدوا
القرآن وائلوه حق تلاوته آناء اللیل والنهار وافشوه
وتدبروا ما فیه لعلکم تفلحون) حدیثینی کوچر مش در.
ذانا، عموم مفسرلرده تدبرنی (آیتلر متناول اولان
معانی حسنه وتاءویلات صحیحهنی معرفت ایچون
ایسایلامک وآیتنڭ اولینی آخرینی قارامق ونتیجهنی
دقتلیمک) ایله تفسیر قیلیمشلر. ومدارک ایله تفسیر
کیر هم افلایتدبرون القرآن تفسیرنده اوهدا یرد
قول من زعم من الروا فض ان القرآن لا يفهم
معناه الا بتفسير الرسول عليه السلام والامام المعصوم
ويدل على صحة القياس وبطلان التقليد) دیمشلردر.
اما صاحب کشاف تدبر وتفکرنی امام سیوطی

کبی سنت گینه دیمایوب واجب درجه سینه ایرشدیره رک
 دیمشدرکه: (اگر بر آدم ظاهر متلو ایله کفایه لفسه
 او قووندن بیک کوب فائک چقماز، صاوامدیغی سوتلی
 صغر و طودرمای طورغان او یور بیه سی قبیلندن در.
 حسن ایتکان: «قرآنی تاء ویلینی بیلمای طورغان
 آدم لر، قوللر و صبی لر اوقی لر، انلر حفظ حروف
 ایله کفایه لنوب، حدلر نی ضایع قیلالر بونلر. ایته لر
 والله بن قرآنی او قودم بر حرفینی ده قویمادم دیوب.
 اما بن ایتهم والله بونلر قرآنک همه حرفلرینی اسقاط
 قیلدی لر، بونلرک خلقلرنده ده عمللرنده ده قرآنک بر
 اثری ده کورنمای در. قرآن والله حرفلرینی بیکلاب گنه
 حدلرینی اضاعه ایله قرآن بولماز والله بونلر حکیم لر
 جمله سندن دگل، بونلر کی آدم لر نی الله تعالی کوب
 قیلما سون».

هم حقیقه قرآنی آگلامایونجه او قوده بر ثواب
 بولماس غه کیره ک. چونکه الله تعالی نک (لیدبروا آیاته
 ولیتذکر اولو الالباب) دیگان سوزی قرآنی انزالدن
 مقصود قوری اوقوب چغو دگل، بلکه ایسا بلمک هم
 وعظلمک ایکانلک گه بیک آچق دلالت قیلالر. حتی
 (ورتل القرآن ترتیلا) دیگانده گی تاء کیدی امر
 صیغه سینه و (افلا یتدبرون القرآن) دیگانده گی

تدبير قىلميانلارنىڭ حاللىرىنى تېقىپ چىقىپ بارىمىز قاراساق
 آڭلاپ باقايلىمىز، ئوقۇيدىغانلار قايا ئىنتايىن بولسۇن، بالعكس
 واجب و مقصودنى قوبۇل قىلىپ كىتەپنى بولۇپ بىك صريح
 آڭلايدىلار.

ئىككىنچى، ئىككىنچى كلامى اولان قرآننى اوقۇدۇ،
 تىرىشكۈچى دوست بولمىغاندىن اوز تىرىشكۈچى اولان خطبەنى
 اوقۇپ نىچك تىرىشكۈچى دوست بولسۇن؟.

ئىككىنچى كلامى قرآننى ايندىرۇ، مجرد لفظى ايله
 تىرىكلاپ اچقۇن بولمىغاندىن صوك، اوز كلامىزدىن عبارت
 اولان خطبە ايله امر نىچك قورى لفظ ايله تىرىكلاپ
 اچقۇن بولسۇن؟ آرزاق انصاف كىرەك! افيونلى
 و نوصايللى اغزىڭىزدىن چىققان وھىچ بىر سامعلره
 آڭلاشماي تۇرغان صدالرىڭىز، نىچك اللەنىڭ امرىدىن
 مقصود ئىكەنلىكىنى بولورغە كىرەك؟ اللەنىڭ ھىچ بىر
 شىنى ھىكمەتسىز بولماز دىيۇپ ھەر كىم تىسلىم قىلغان
 بىر زىماندە، آڭلاشماز خطبەلردىن ئىنتايىن و فائىدە ائىد
 ايتكەن بۇ گروھنىڭ حاللىرىنە اچىماق مۇمكىن دىگىلەر.
 بىچارە آڭسىلارنىڭ اوزلىرىنىڭ عىد خطبەلرىدە
 جىنى سويلەشۇ دوست دىگىل دىيۇپ بىلگەن ايكى خطبە
 ارمىنىدە ئاتارچە اوقۇلدىنى اوندۇپ چىققان خطبەسىنىڭ

تاتار چه او قوغه تعریض قیلولری و تاتار چه نی ذکر دگل،
 وعظ دگلدر دیولری پک زیاده کولانوج بر مسئله در. تاتار چه
 ذکر، تاتار چه بولغانلق ایچون ذکر بولماسه، تاتار چه
 ایمان ده تاتار چه بولغانلق ایچون ایمان بولماسقه
 کیراک. عید خطبه لرینک، تاتار چه یازغانلوی
 وارد سز، آندن قاراب پک آسات اوقوب چغه سزده
 آنسینی درست دیسز، اگر جمعه خطبه لرینک ده،
 تاتار چه یازغانلری بولسه ایدی، اول وقت ترتیب
 فلان ایله مشقتل نه سی بولمغانلقدن، سزده آنی معین
 درست دیور ایدیگز. بر بیکلاگان عربچه خطبه نی
 شاطورداب اوتوب چغو پک آسات، اما هفته صایون
 منبرگ، بینوب زمانغه مناسب واهالی گه دنیا و آخرت
 فایده ویره چک تاتار چه وعظ سویله ب توشو، آنسی
 پک اویون نرسه دگل، بالعکس بایتاغنه آغر نرسه در.
 اگر سز، بحثگزی اشبو نقطه دن یور تسه گز
 و شریعت اسمندن یالغان فتوی لر ویروب، خلق نی
 اواره قیلغانچی و تضلیل لر، تکفیر لر یاودیروب، آرمزه
 ورلی افتراقلر صالحانچی، اوزگزنک تاتار چه خطبه
 تاوقودن عجزگزی گینه اقرار قیلسه گز ایدی؛ اوز یگزده

طۇچ بولور ابدگىز ، و بزد بو رسالەنى يازوب
مشقلا تورگە بچور اولماز ابدك .

ايدى نە بولسە بولدى ، يازلدى فلم كىيىدى ، اش
يىتى : خاطر مەزە كىلگان شرعى و عقلى دليللر سويلەندى .
اضال مەزە قارشو مباحثە بە كرشكان آدملردە بولغالار ؛
لكن صقور تقييد طرفدارى آدملر ، دليللر مەزە قارشو
كوز بوموب فلان اينكان ، توگان ايتكان ديوب
قچرىشورغە طوتونسىلر بزدن جواب كوتماسونلر .
انلر ايە باش اورتىدېر ورغە برده وقتەز يوق ،
بزم ايە مباحثە بە طوتوناچق آدم دليل كشى سى ، قولى برهان
بولسون ، مۇتە شول وقت بشرط الانصاف بز آناك ايل
برابر هر بر مباحثە قپوسندن كرميە حاضر مز .

عبدالله بويى

۱۹۰۸ ۱۵ سىنتاير

صوڭ .